

ชื่อเรื่องการค้นคว้าแบบอิสระ

การศึกษาบทบาทวัฒนธรรมชุมชนที่ส่งผลต่อความสำเร็จ
ขององค์กรเครือข่ายอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ บ้านหาดผาชน
กิ่งอำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน

ผู้เขียน

พระสมคิด จันอิน

ปริญญา

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม)

อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าแบบอิสระ

รองศาสตราจารย์ ประหยัด ปานดี

บทคัดย่อ

งานค้นคว้าแบบอิสระเรื่อง “การศึกษาบทบาทวัฒนธรรมชุมชนที่ส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กรเครือข่ายอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ บ้านหาดผาชน กิ่งอำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการดำเนินงานอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำและการฟื้นฟูระบบนิเวศของบ้านหาดผาชนและเครือข่ายอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำในแม่น้ำน่านและแม่น้ำสาขา 2) การใช้ฐานแนวคิดด้านวัฒนธรรมชุมชนที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำของชุมชนบ้านหาดผาชน กิ่งอำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน 3) วิธีการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำแบบมีส่วนร่วมและยั่งยืน ที่ส่งผลต่อความสำเร็จ และเป็นต้นแบบให้กับองค์กรเครือข่ายต่างๆ ของชุมชนบ้านหาดผาชน กิ่งอำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน

การค้นคว้าแบบอิสระนี้ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยทำการศึกษาในพื้นที่บ้านหาดผาชน กิ่งอำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน จากผลการศึกษาพบว่า

บทบาทวัฒนธรรมชุมชนที่ส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กรเครือข่ายอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำบ้านหาดผาชน ตำบลเมืองจิ่ง กิ่งอำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน เป็นการดำเนินงานอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำและการฟื้นฟูระบบนิเวศแม่น้ำโดยชุมชนเครือข่ายอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำในแม่น้ำน่าน และแม่น้ำสาขา ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนมีการเรียนรู้ร่วมกันแก้ไขปัญหาการลดลงของทรัพยากรสัตว์น้ำ ผ่านบทเรียนของชุมชนที่สั่งสมมาตั้งแต่อดีต โดยใช้ฐานวัฒนธรรมชุมชนเข้ามาช่วยในการจัดการ ซึ่งชุมชนได้รับวิธีการมาจากเครือข่ายการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำในชุมชนอื่นที่อยู่ใกล้เคียง และได้นำมาปรับประยุกต์ใช้ในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำในพื้นที่ของชุมชน ด้วยการประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผีน้ำ ผีเจ้าท่า

โดยอาศัยพิธีกรรมและหลักคำสอนในทางพุทธศาสนามาเป็นตัวกำกับให้สมาชิกในชุมชนได้ยึดถือและปฏิบัติร่วมกัน ควบคู่ไปกับการรวมกลุ่มของสมาชิกในชุมชนเป็นองค์กรเครือข่ายการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ เพื่อประสานความร่วมมือระหว่างผู้นำชุมชน และสมาชิกในชุมชนจนก่อให้เกิดความเข้มแข็ง ด้วยการกำหนดเขตอนุรักษ์และการออกกฎระเบียบข้อตกลงต่าง ๆ ร่วมกัน ในการนำมาใช้อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรสัตว์น้ำภายในชุมชนเพื่อให้เหมาะสม

องค์กรเครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำบ้านหาดผาขน ยังมีวิธีการจัดการที่นอกเหนือไปจากการใช้วัฒนธรรมชุมชนเข้ามาช่วยในการจัดการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำแล้ว ชุมชนยังได้อาศัยปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกชุมชน เข้ามาช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับกระบวนการจัดการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ โดยปัจจัยภายใน ได้แก่ การอาศัยทุนทางสังคมของชุมชนเข้ามาเป็นรากฐานในการสร้างระบบคุณค่า และการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมให้มีเป้าหมายในการจัดการที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ด้วยการจัดสรรและการเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนได้เข้ามาพึ่งพาใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรสัตว์น้ำในการดำรงชีวิตได้อย่างเป็นธรรม ทำให้ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในด้านการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำ ผ่านวิถีความเชื่อ ประเพณี ระบบเครือญาติและวัฒนธรรมเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ ทำให้เครือข่ายองค์กรการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชนมีความเข้มแข็งสืบเนื่องมาได้จนถึงปัจจุบัน ส่วนปัจจัยภายนอก ได้แก่ การที่ชุมชนได้รับการยอมรับและการสนับสนุนจากองค์กรพัฒนาเอกชน หน่วยงานของรัฐ ทั้งในด้านงบประมาณ วิชาการ เทคโนโลยี และการประสานความร่วมมือและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำกับเครือข่ายชุมชนอื่น ๆ ที่มาศึกษาดูงาน เป็นต้น ช่วยให้ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในวิธีการจัดการ การใช้ประโยชน์ และการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำที่มีความหลากหลาย ทั้งในด้านรูปแบบและวิธีการบนพื้นฐานความมั่นคงของชุมชนที่ควบคู่ไปกับความยั่งยืนของพันธุ์สัตว์น้ำในแม่น้ำน่าน และลำน้ำสาขา

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved

Independent Study Title	The Study of Community Cultural Roles Affecting the Success of the Aquatic Animal Conservation Network Organization, Ban Hat Pha Khon, King Amphoe Phu Phiang, Changwat Nan
Author	Pra Somkit Jun-On
Degree	Master of Arts (Man and Environment Management)
Independent Study Advisor	Assoc. Prof. Prayad Pandee

ABSTRACT

The aim of independent study titled "The Study of Community Cultural Roles Affecting the Success of the Aquatic Animal Conservation Network Organization, Ban Hat Pha Khon, King Amphoe Phu Phiang, Changwat Nan" were to 1) study the implementation of water creatures conservation and rehabilitation at Ban Hat Pha Khon's water creatures conservation network and water creatures conservation found in Major Nan River and attached river, 2) study the basic ideas concerning community culture which affecting the changing of water creatures conservation and rehabilitation at Ban Hat Pha Khon community, King Amphoe Phu Phiang, Changwat Nan, and 3) to lay conscious for Ban Hat Pha Khon population attributing to the results of sustainable and participation for Nan water creatures conservation and rehabilitation.

This study employed quality study methodology focusing on the area of Ban Hat Pha Khon, Phu Phiang King Amphoe Phu Phiang, Changwat Nan. The results of study found as the follow:

The roles of community culture attributing to successful of Ban Ban Hat Pha Khon's water creatures conservation, Tumbon Mueang Jank, King Phu Phiang, Changwat Nan were from the implementation of water creatures conservation and river rehabilitation network at Nan river and attached river. Of this, it was found the participation of population from the past to the present to solve problem of loss of water creatures by employing community culture to

implement, and applied other methodology from water creatures network nearby as can be seen in water spirit ritual (Liang Phee Nam), watershed spirit ritual (Phee Chao Ta) and Buddha's principles were used in population to this conservation as well as water creatures conservation network were formed by membership and local leaders to set appropriate conservation area, rules and regulations.

In addition, it was also found that Ban Had Pha Khon's water creatures conservation network not only conserve water creatures but also employing internal and external factors to strengthen conservation management. Internal factors were from social fund in community as the root of values for community and network to lead same direction by allocating and giving a chance to population to gain fair benefits from natural and water resources, and at the same time, knowledges and understanding of water creatures conservation for population through the application of believe, custom, relatives relation and culture were added to strengthen network from the past to the present. External factors were from acceptance and support found from NGOs and Governmental sectors in form of budget, academic, technology and participation in water conservation training and site visiting which attributing to conservation training and site visiting which attributing to conservation management knowledges and gaining variety benefits from water creatures conservation as can be seen in pattern and methodology were implemented according to the basic community stability with Nan River and attached river sustainable conservation.